

STORTINGET

Representantforslag 56 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentanten Erlend Wiborg

Dokument 8:56 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentanten Erlend Wiborg om opprettelse av asylmottak i tredjeland

Til Stortinget

Bakgrunn

Den 3. juni 2021 vedtok det danske Folketinget opprettelse av asylmottak i utlandet. Danmark jobber med trygge tredjeland for å etablere asylmottak for håndtering av danske asylsøkere der. Asylsøkere som får innvilget sin søknad, vil få opphold i det trygge tredjelandet, ikke i Danmark.

Danskene har i denne forbindelse ønsket et samarbeid med Norge. Danmarks statsminister Mette Frederiksen har vært tydelig på at den norske regjeringen bør slutte seg til den danske modellen. Det er åpenbart at det vil lette gjennomføringen av den nye asylmodellen dersom flere land samarbeider. Forhandlingene med tredjeland vil bli enklere, og det vil også være flere aktører og kontrollmekanismer for å sørge for at menneskerettighetene sikres. I tillegg til Danmark jobber Storbritannia og Italia med lignende modeller. Storbritannia har inngått en avtale med Rwanda, og i første omgang er dette en ordning som skal gjelde i fem år og fortrinnsvis gjelde enslige og unge migranter. Italia planlegger å bygge asylmottak i Albania, der flyktninger og migranter som kommer sjøveien til Europa skal bo mens asylsøknaden behandles.

Hva er problematisk med dagens praktisering av asylordningen?

Ifølge FN er det i dag 108,4 millioner mennesker på flukt i verden. Samtidig bruker europeiske land enorme summer på å hjelpe de asylsøkerne som klarer å komme seg til Europa. Denne gruppen har en stor overvekt av unge menn.

Returarbeid, ID-verifisering og finansiering av opphold i europeiske høykostland for migranter uten beskyttelsesbehov, koster betydelige summer hvert eneste år. Det er også grunn til å anta at kriminaliteten øker når personer med avslag på asylsøknad går under jorden for å unngå utsendelse. Disse vil per definisjon ikke ha noen lovlig måte å forsørge seg på.

Veien til Europa er farlig for migranter. Ifølge tall fra UNHCR datert 3. desember 2023 har 2 664 flyktninger omkommet eller forsvunnet ute på Middelhavet så langt i 2023.

Dagens asylsystem hjelper de mest ressurssterke som har råd til å betale menneskesmuglere, og det etterlater seg millioner av ressurssvake mennesker i nød. Den norske holdningen innenfor asyl- og innvandringspolitikken er med på å bidra til at mange mennesker utsettes for fare og reiser over Middelhavet. Det å ta imot migranter og eventuelt innvilge opphold i Norge er med på å sende ut signaler. En betydelig andel av de som kommer over Middelhavet er migranter uten beskyttelsesbehov, noe som tar ressurser som kunne blitt brukt på å hjelpe reelle flyktninger. For pengene det koster å hente 35 enslige mindreårigasylsøkere til høykostlandet Norge, kunne man gitt 8 300 personer et mer verdig liv i flyktningleirene i Jordan. Målet bør være å gi menneskene i disse leirene et tilbud som gir fremtidsutsikter og noe å leve for, ikke bare et sted å eksistere.

Det er på sin plass å reflektere litt rundt konsekvensene av dagens asylpolitikk i Norge. Er det rettferdig å hjelpe de få istedenfor de mange? Er det moralsk å hjelpe de sterke foran de svake? Og er det ansvarlig å føre en innvandringspolitikk som påfører fremtidige generasjoner betydelige utgifter i Norge?

Danskene har vist at en radikal endring av hvordan asylpolitikken praktiseres ikke bare er mulig, men også nødvendig.

Nærmere om den danske lovendringen

Lovforslaget L 226 Forslag til lov om ændring af udlændingeloven og hjemrejseloven (Indførelse af mulighed for overførsel af asylansøgere til asylsagsbehandling og eventuel efterfølgende beskyttelse i tredjelande) er nå vedtatt politikk i Danmark.

Folketinget legger til grunn flere fundamentale problemer med dagens asylpolitikk som gjør denne endringen av asylpolitikken nødvendig. Lovforslaget er tydelig på at dagens praktisering av asylinstituttet ikke fungerer, og omtaler dagens situasjon som «uholdbar». Bedre kontroll med innvandringen, mer rettferdig fordeling av ressurser og hjelp til personer på flukt, trekkes frem som viktige momenter som nødvendiggjør endringer:

«Det er regjeringens opfattelse, at den incitamentsstruktur, der kendetegner det eksisterende asylsystem, og som får flygtninge og migranter til at søge mod EU, er uholdbar.

[...] Et nyt asylsystem skal bidrage til, at langt færre søger asyl i Danmark, at langt færre flygtninge og migranter drukner i Middelhavet og udsættes for overgreb på migrationsruterne, at danske ressourcer målrettes personer, der har et reelt beskyttelsesbehov i nær-områderne, og at flere flygtninge derved beskyttes bedre i nær-områderne. Et nyt asylsystem skal samtidig bidrage til, at Danmark selv har kontrol med indvandringen.»

Forslaget er delvis begrunnet ut fra hensynet til migrantenes sikkerhet, og trekker frem det store antallet migranter som drukner i Middelhavet:

«Samtidig er flere end 17.100 flygtninge og migranter druknet eller forsvundet i forsøget på å nå frem til EU over Middelhavet.»

Videre er det et vesentlig poeng at migranter uten beskyttelsesbehov stjeler ressurser:

«[...] en stor del af asylansøgerne opfylder ikke betingelserne for at blive meddelt international beskyttelse (asyl). [...] I 2020 var anerkendelsesprocenten kun 44 pct. i sager om asyl afgjort i 1. instans. Det koster i gennemsnit den danske stat ca. 300.000 kroner om året at indkvartere én afvist asylansøger på et udrejsecenter i Danmark.»

Målet med den danske lovendringen er å gi et tredjeland hele ansvaret for asylprosessen for asylsøkere som søker asyl i Danmark. Dette innebærer behandling av asylsøknad og retur dersom det gis avslag på søknad-

en. Dersom asylsøkeren innvilges opphold, skal opphold gis i tredjelandet, ikke i Danmark:

«Ét af elementerne i regeringens plan om et retfærdigt og humanitært asylsystem er at skabe en ordening, hvor spontane asylansøgere, der søger om asyl i Danmark, overføres til et tredjeland med henblik på realitetsbehandling af asylansøgningerne og eventuel efterfølgende beskyttelse i tredjelandet. Ved en sådan overførsel til et tredjeland vil en asylansøgning, der oprindeligt blev indgivet i Danmark, som udgangspunkt herefter ikke længere kunne føre til en opholdstilladelse i Danmark. [...] Meddeles ansøgeren afslag på asyl, er det ligeledes det pågældende tredjeland, der drager omsorg for udsendelsen af den pågældende.»

Danmark frasier seg ikke ansvaret med å følge opp menneskerettigheter eller øvrige internasjonale forpliktelser, og det er en forutsetning at tredjelandet også overholder Danmarks internasjonale forpliktelser også i praksis:

«Det forudsættes, at en indgået overenskomst eller et hertil svarende arrangement vil skulle indeholde tilstrækkelige garantier for, at Danmarks internationale forpliktelser overholdes, og at disse garantier må forventes at blive efterlevet i praksis.»

Lovforarbeidene viser også til regjeringserklæringen til Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten. Disse partiene er søsterpartiene til henholdsvis Arbeiderpartiet, Venstre, Socialistisk Venstreparti og Rødt i Norge:

«I forståelsespapiret 'Retfærdig retning for Danmark' mellem Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten fra juni 2019 fremgår det, at: 'Det vil være en væsentlig prioritet i en ny dansk regerings udenrigspolitik at søge international tilslutning til et fremtidigt og mere humanitært asylsystem inden for gældende international ret.'»

Forholdet til menneskerettighetene

Lovforarbeidene til den danske loven går grundig gjennom forholdet til menneskerettighetene og de internasjonale konvensjoner Danmark og Norge har forpliktet seg til. Lovforslaget er i overensstemmelse med Danmarks og Norges internasjonale forpliktelser.

Det kan likevel hende at overførsel til tredjeland kan å bryte med menneskerettighetene i enkelte særtilfeller, for eksempel dersom asylsøkeren har en meget sjelden sykdom som kan behandles i Danmark, men ikke i det aktuelle tredjelandet. I slike særtilfeller vil asylsøknaden måtte behandles i Danmark. Danske utlendingsmyndigheter skal foreta en innledende undersøkelse og en individuell vurdering før asylsøkere overføres for asylbehandling i utlandet:

«Herudover bygger lovforslaget på en forudsætning om, at såvel Udlændingestyrelsen som Flygtningenævnet under den indledende sagsbehandling og klagesags-

behandling vil skulle foretage en konkret og individuell vurdering af, om overførsel af den enkelte asylansøger, uanset indholdet af den indgåede overenskomst eller det hertil svarende arrangement, som følge af omstændighederne i den enkelte sag vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser, herunder EMRK. Hvis det er tilfældet, vil en overførsel ikke kunne finde sted.»

For å sørge for at menneskerettighetene overholdes vil det være viktig at avtalen med tredjelandet inneholder garantier for at Danmarks internasjonale forpliktelses respekteres under asylbehandlingen. Det vil kunne bli nødvendige med eksplisitte og spesifikke garantier for sårbare grupper:

«Det forudsættes, at overenskomsten eller det hertil svarende arrangement vil indeholde mindstegarantier, som skal sikre, at overførte udlændinge behandles i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser. En overenskomst eller et hertil svarende arrangement kan f.eks. efter omstændighederne suppleres af spesifikke garantier for enkeltpersoner eller visse særligt sårbare grupper, der har et særligt beskyttelsesbehov, herunder f.eks. børnefamilier med mindreårige børn eller alvorligt syge behandlingskrævende personer.

Udformningen af spesifikke garantier kan tage udgangspunkt i de kriterier, der er fastlagt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 9. maj 2012 i sagen Othman mod Storbritannien, der bl.a. vedrører monitorering af en aftales overholdelse og garantier for overholdelse af internationale forpligtelser.»

For å sikre at menneskerettighetene overholdes i praksis vil garantiene måtte suppleres med kontrollmekanismer som gir danske myndigheter oversikt over forholdene til enhver tid:

«Det forudsættes endvidere, at der i overenskomsten eller det hertil svarende arrangement indskrives et krav om en monitoreringsmekanisme, der har til formål at påse, at tredjelandet efterlever sine forpligtelser i relation til overenskomsten eller det hertil svarende arrangement.»

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag om opprettelse av asylmottak i utlandet tilsvarende det danske lovforslaget L 226 (2021–2022), vedtatt i Folketinget 3. juni 2021, eller lignende modeller fra andre europeiske land.
2. Stortinget ber regjeringen inngå et samarbeid med Danmark, Storbritannia og/eller Italia med sikte på å få på plass en felles løsning for asylmottak i utlandet.

12. desember 2023

Erlend Wiborg

